

▶ ТРАДИЦІЇ

Аромат кави на вулицях України та Сумщини

Кава по-віденськи, по-турецьки, американо, бразильська... Чомусь у цьому переліку немає кави по-українськи. І даремно. Тому що в Європі традиції вживання цього безалкогольного напою започаткував український козак Юрій Кульчицький. Він же відкрив у Відні одну з перших кав'ярень. А на Сумщині ще у XVIII столітті кавою торгували на ярмарках, її полюбляли пити найзаможніші та найвідоміші родини.

Кава по-віденськи з українським колоритом

На жаль, не всі українці сьогодні достеменно знають про подію 1683 року, хоча нею ми повинні пишатися. У цьому році столицю Австрії від турецької навали врятував український козак.

Коли величезна армія султана Ахмета II взяла в облогу Відень, допомогти захисникам міста могли тільки союзники – німці та поляки. Але вони не знали, що турецькі війська стоять під самими мурами Відня. Пробратися через ворожі кордони та передати звістку зголосився вусатий чоловік із люлькою в зубах, який сказав, що знає турецьку мову та може видати себе за турка. Цього козака звали Юрій Кульчицький, і був він родом із...

ків і козацькі полки розгромили турецьку армію.

Після перемоги віденська знать запитала в рятівників, якої винагороди вони бажають. Михайлович захотів грошей на купівлю будинку, а Кульчицький попросив подарувати йому один із трофеїв, який відвоювали в турків. Йому віддали 300 мішків із кавовими зернами й довго дивувалися, навіщо нормальній людині пити таку гіркуту.

Пізніше Юрій Кульчицький видав книжку про свої військові пригоди й у центрі Відня відкрив першу в місті кав'ярню «Будинок під блакитною пляшкою». Кожен, хто прочитав книжку, йшов до кав'ярні, щоб побачити героя. Але люди купували каву й кривилися від гіркоти, аж слюзи в них із очей текли. Тоді Кульчицький...

Кульчицького в турецькому одязі. В лівій руці він тримає тацю з філіжанками кави, а в ногах – трофеї розбитої турецької армії.

Кавові традиції на Сумщині

Сьогодні в будь-якому продуктовому магазині чи супермаркеті можна легко купити каву на різні смаки та вподобання. Точно встановити, коли на території сучасної Сумщини вперше почали приєднуватися до вживання кави, досить важко, оскільки більш популярними, навіть на початку XX століття, залишалися традиції чаювання. Досить часто на світлинах кінця XIX – початку XX ст. ми бачимо самовар та чашечки із завареним чаєм. Як стверджують співробітники обласного краєзнавчого музею, на...

Пам'ятник Юрію КУЛЬЧИЦЬКОМУ у Львові

було видано в 1859 році онуком Якова Андрійовича – Олександром Михайловичем Марковичем – істориком та етнографом. Саме з цього джерела ми маємо відомості про поширення кави на території Сумщини. В щоденниках Маркевич згадує про купівлю кави та кавового посуду, про кавову церемонію з бунчуковим товаришем Лизогубом».

Однак у XVIII ст. кава вважалася продуктом, популярним серед заможної козацької старшини, а серед рядових козаків, містян та селян вона особливого поширення не набула, адже коштувала дорого. Такі ж ціни були й на кавовий посуд. Частіше смакувати кавою сум'яни розпочали наприкінці XVIII - на початку XIX століття. Про це згадує видатний український історик Дмитро Багалій, описуючи ярмаркову торгівлю на...

відуюча відділом історії краю з найдавніших часів до початку XX століття Аліна Конотоп. – Проте цукор коштував ще дорожче. Якщо каву можна було купити за 9-10 карбованців за пуд, то за солодку приправу до неї вимагали 10,5-11 карбованців. Для прикладу, аршин сукна та венеціанського оксамиту коштували від 4,5 карбованців. Хоча це не відлякувало покупців, і торговий оборот цукром, чаєм та кавою складав 50 тис. карбованців на рік».

До речі, про поширення кави серед населення Сумщини може стверджувати й продукція, що вироблялася Волокитинським фарфоровим заводом Миклашевського (с. Волокитине Глухівського повіту). В колекції заводу був представлений не один кавовий сервіз. Хоча, звісно, більшість із них йшла на експорт...

чицький подався на Січ. Якось під час одного з походів він потрапив до турків у полон, де досконало вивчив турецьку мову та звичаї (зокрема, звичай пити каву). Після викупу з полону він переїхав до Відня, де працював спочатку перекладачем, а потім став купцем.

Сміливцеві вручили лист, і він, переодягнувшись у турецьке вбрання, разом із товаришем – сербом Михайловичем – пробрався через ворожий заслін і передав його союзникам. Так об'єднані війська німців, поля-

кв та турків переконана вся Європа, й до сьогодні ми готуємо каву саме за ним. Шкода, лише, що європейці забули назвати той напій «кава по-кульчицьки» чи «кава по-українськи».

Зате хороброго козака віденці запам'ятали не тільки героєм, рятівником свого міста, а й першим віденським кав'ярником. Коли Кульчицький помер, уся столиця Австрії ховала його з великими почеснями. У XIX столітті одну з тамтешніх вулиць назвали на його честь. А на одному з будинків було встановлено невелику бронзову скульптуру

його на честь. Зараз же за традиціям саме аристократичні родини. Пізніше до вживання цього напою долучилися й інші верстви населення.

«У бібліотеці музею зберігаються книги «Дневныя записки малоросійскаго подскарбія генеральнаго Якова Марковича», останні роки якого пройшли в селі Сваркове, нині Глухівського району, - розповів директор музею Владислав Терент'єв. - Протягом 1717-1767 рр. він вів щоденник, у якому описував побут й економічне життя України. Цей щоденник у скороченому вигляді

Заряди кави ХХІІІ ст. За його даними, на території губернії тоді проводився 271 ярмарок, а в самих Сумах їх було два: Сумський соборний, що починався на другому тижні Великого посту й тривав від 20 до 30 днів, та Пилипівський, що проходив майже протягом місяця – з 21 листопада. На такі ярмарки приїздило багато купців із-за кордону, зокрема, московські та білгородські купці привозили на Сумщину хустки, чорний та зелений чай і каву.

«Ціни на каву були в той час досить високими, - зазначила за-

тодішній каво. «У XIX – на початку XX ст. сумські шанувальники продовжували купувати каву на ярмарках, торгували нею вже й у спеціальних лавках, - продовжив розповідь Владислав Терент'єв. – У Сумах на початку XX ст. була одна така лавка, проте, де точно вона розміщувалася, встановити не вдалося».

Традиції вживання кави збереглися й до сьогодні. Про це говорить значна кількість кафе, кав'ярень та магазинів, де продається цей напій на всі смаки та за різними цінами.